

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	15
Słowo wstępne	17
Rozdział 1	
Zagadnienia wprowadzające	19
1.1. Człowiek a społeczeństwo	20
1.2. Rodzinne stosunki faktyczne i stosunki rodzinnoprawne	22
1.3. Rodzaje stosunków rodzinnoprawnych	23
1.4. Stosunki rodzinnoprawne a rodzina	26
1.5. Stosunek pokrewieństwa	30
1.6. Stosunek powinowactwa	34
Rozdział 2	
Prawo o aktach stanu cywilnego	35
2.1. Stan cywilny a stan rodzinny	35
2.2. Pojęcie stanu cywilnego	36
2.3. Zdarzenia wpływające na stan cywilny	39
2.4. Rejestracja stanu cywilnego	40
2.5. Moc dowodowa akt stanu cywilnego	44
2.6. Sporządzenie aktu urodzenia	46
2.6.1. Zagadnienia wstępne	46
2.6.2. Nazwisko dziecka w akcie urodzenia – zagadnienia podstawowe	47
2.6.3. Nazwisko dziecka w akcie urodzenia – zagadnienia szczegółowe	48
2.6.4. Płeć określona w akcie urodzenia	50
2.7. Sporządzenie aktu małżeństwa	53
2.8. Sporządzenie aktu zgonu	54
2.9. Transkrypcja zagranicznych akt stanu cywilnego	55
2.10. Wzory dokumentów	60
2.10.1. Zupełny odpis aktu urodzenia (Dz.U. z 2020 r. poz. 698, załącznik 1)	60
2.10.2. Skrócony odpis aktu urodzenia (Dz.U. z 2020 r. poz. 698, załącznik 9)	62
2.10.3. Skrócony odpis aktu urodzenia dziecka martwego (Dz.U. z 2020 r. poz. 698, załącznik 11)	63
2.10.4. Protokół zgłoszenia urodzenia (Dz.U. z 2020 r. poz. 698, załącznik 17)	64

2.10.5. Karta urodzenia (Dz.U. z 2017 r. poz. 2305, załącznik 1)	66
2.10.6. Karta martwego urodzenia (Dz.U. z 2017 r. poz. 2305, załącznik 2)	68
2.10.7. Zupełny odpis aktu małżeństwa (Dz.U. z 2020 r. poz. 698, załącznik 3)	70
2.10.8. Skrócony odpis aktu małżeństwa (Dz.U. z 2020 r. poz. 698, załącznik 13)	72
2.10.9. Zupełny odpis aktu zgonu (Dz.U. z 2020 r. poz. 698, załącznik 5)	74
2.10.10. Skrócony odpis aktu zgonu (Dz.U. z 2020 r. poz. 698, załącznik 15)	76
2.10.11. Karta zgonu (Dz.U. z 2019 r. poz. 1085, załącznik)	77
2.10.12. Protokół zgłoszenia zgonu (Dz.U. z 2020 r. poz. 698, załącznik 17)	80
2.10.13. Przykładowy wzór aktu urodzenia w formie tradycyjnej – papierowej (poprzedni stan prawny)	82
2.10.14. Przykładowy wzór aktu małżeństwa w formie tradycyjnej – papierowej (poprzedni stan prawny)	83
2.10.15. Przykładowy wzór aktu zgonu w formie tradycyjnej – papierowej (poprzedni stan prawny)	84
2.10.16. Przykładowy zrzut ekranu prezentujący aktualny formularz wypełniany przez kierownika urzędu stanu cywilnego konieczny do sporządzenia aktu urodzenia w systemie „ŹRÓDŁO”	85
2.10.17. Przykładowy zrzut ekranu prezentujący aktualny formularz wypełniany przez kierownika urzędu stanu cywilnego konieczny do sporządzenia aktu małżeństwa w systemie „ŹRÓDŁO”	88
2.10.18. Przykładowy zrzut ekranu prezentujący aktualny formularz wypełniany przez kierownika urzędu stanu cywilnego konieczny do sporządzenia aktu zgonu w systemie „ŹRÓDŁO”	91

Rozdział 3

Zawarcie małżeństwa	95
3.1. Zasady małżeństwa	96
3.1.1. Zagadnienia wstępne	96
3.1.2. Zasada monogamii małżeństwa	96
3.1.3. Zasada odmiennej płci małżonków	97
3.1.4. Zasada trwałości małżeństwa	99
3.1.5. Zasada świeckości małżeństwa	99
3.1.6. Zasada egalitaryzmu małżonków	100
3.2. Dwie formy zawarcia małżeństwa	100
3.3. Charakter prawny zawarcia małżeństwa	103
3.4. Przesłanki istnienia małżeństwa	107
3.4.1. Zagadnienia wstępne	107
3.4.2. Przesłanki istnienia małżeństwa wspólne dla małżeństwa zawieranego w formie cywilnej oraz wyznaniowej ze skutkami cywilnymi	107
3.4.3. Dodatkowe przesłanki istnienia małżeństwa dla formy wyznaniowej ze skutkami cywilnymi	109
3.5. Przesłanki formalno-porządkowe	111
3.5.1. Przesłanki formalno-porządkowe wspólne dla obu form zawarcia małżeństwa	111
3.5.2. Przesłanki formalno-porządkowe właściwe dla formy cywilnej	114
3.5.3. Przesłanki formalno-porządkowe właściwe dla formy wyznaniowej	115

3.6. Przeszkody małżeńskie	117
3.7. Wady oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński	121
3.7.1. Zagadnienia wstępne	121
3.7.2. Unieważnienie małżeństwa z powodu wady oświadczenia o zawarciu małżeństwa	122
3.7.3. Unieważnienie małżeństwa z powodu wadliwego pełnomocnictwa	124
3.8. Zawarcie małżeństwa z cudzoziemcem na terenie Rzeczypospolitej Polskiej	125
3.9. Zawarcie małżeństwa konsularnego	128
3.10. Wzory dokumentów	130
3.10.1. Zapewnienie o braku okoliczności wyłączających zawarcie małżeństwa (Dz.U. z 2020 r. poz. 698, załącznik 35)	130
3.10.2. Zaświadczenie stwierdzające brak okoliczności wyłączających zawarcie małżeństwa (Dz.U. z 2020 r. poz. 698, załącznik 26)	139
3.10.3. Zaświadczenie stwierdzające zawarcie małżeństwa przed duchownym (Dz.U. z 2020 r. poz. 698, załącznik 27)	141
3.10.4. Protokół przyjęcia oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński (Dz.U. z 2020 r. poz. 698, załącznik 19)	142

Rozdział 4

Prawa i obowiązki małżonków	145
4.1. Zagadnienia wstępne	145
4.2. Obowiązek zaspokajania materialnych potrzeb rodziny	148
4.3. Nazwisko małżonków	150
4.4. Uprawnienie do reprezentacji małżonka	151
4.5. Solidarna odpowiedzialność małżonków za zobowiązania zaciągnięte na zwykłe potrzeby rodziny	153

Rozdział 5

Małżeńskie ustroje majątkowe	157
5.1. Zagadnienia wstępne	158
5.2. Ustrój wspólności ustawowej	160
5.2.1. Zagadnienia wstępne	160
5.2.2. Wspólność łączna a wspólność w częściach ułamkowych	161
5.2.3. Skład majątku wspólnego	164
5.2.4. Skład majątku osobistego	165
5.2.5. Zarząd majątkiem wspólnym	171
5.2.6. Odpowiedzialność małżonków majątkiem wspólnym za zobowiązania	178
5.2.6.1. Zagadnienia wprowadzające	178
5.2.6.2. Odpowiedzialność małżonka za zobowiązania przed 20.01.2005 r.	178
5.2.6.3. Odpowiedzialność małżonka za zobowiązania zaciągnięte w obowiązującym stanie prawnym	180
5.2.7. Ustanie małżeńskiej wspólności majątkowej	184
5.2.7.1. Zagadnienia wstępne	184
5.2.7.2. Ustanie wspólności w wyniku śmierci jednego z małżonków	188
5.2.7.3. Uprawnienia małżonka do środków zgromadzonych na indywidualnych kontaktach emerytalnych oraz na subkoncie w ZUS	189

5.2.7.3.1. Zagadnienia wstępne	189
5.2.7.3.2. Uprawnienia małżonka do środków emerytalnych przed reformą z 2019 r.	189
5.2.7.3.3. Uprawnienia małżonka do środków emerytalnych w obecnym stanie prawnym	195
5.3. Mażeńskie umowy majątkowe	196
5.4. Umowy przenoszące składniki majątkowe pomiędzy majątkami małżonków	201
5.5. Ustrój przymusowy	205

Rozdział 6

Separacja prawna małżonków	207
6.1. Separacja – zagadnienia wstępne	207
6.2. Przesłanki separacji	208
6.3. Skutki separacji	209
6.4. Orzeczenie o separacji małżonków	211
6.5. Zniesienie separacji	212

Rozdział 7

Ustanie małżeństwa	213
7.1. Zagadnienia wstępne	214
7.2. Rozwód w prawie polskim – zagadnienia wprowadzające	215
7.3. Przesłanki rozwodu	215
7.3.1. Zagadnienia wstępne	215
7.3.2. Trwały i zupełny rozkład pożycia	216
7.3.3. Sprzeczność rozwodu z dobrem małoletnich dzieci	218
7.3.4. Sprzeczność rozwodu z zasadami współżycia społecznego	219
7.3.5. Wyłączna wina małżonka występującego o rozwód	220
7.4. Rozstrzygnięcia w wyroku rozwodowym	220
7.4.1. Zagadnienia wstępne	220
7.4.2. Rozstrzygnięcie o rozwiązaniu małżeństwa	221
7.4.3. Rozstrzygnięcie o winie w rozkładzie pożycia małżeńskiego	221
7.4.4. Rozstrzygnięcie o władzy rodzicielskiej	223
7.4.5. Rozstrzygnięcie o kontaktach	228
7.4.6. Rozstrzygnięcie o alimentacji wspólnych małoletnich dzieci	228
7.4.7. Rozstrzygnięcia o mieszkaniu lub domu	229
7.4.8. Rozstrzygnięcie o alimentacji byłego małżonka	231
7.4.9. Rozstrzygnięcie o podziale majątku wspólnego	233
7.5. Pozew o rozwód	234
7.6. Unieważnienie małżeństwa	238
7.7. Ustalenie nieistnienia małżeństwa	241

Rozdział 8

Macierzyństwo i ojcostwo	243
8.1. Zagadnienia wstępne	243
8.1.1. Pochodzenie dziecka – uwagi wprowadzające	243
8.1.2. Zasada prawdy obiektywnej a pochodzenie dziecka	245

8.1.3. Kryteria podmiotowe a pochodzenie dziecka	247
8.1.4. Prawo filiacyjne a ustawa o leczeniu niepłodności	248
8.2. Ustalenie pochodzenia dziecka	251
8.2.1. Ustalenie macierzyństwa	251
8.2.1.1. Ustalenie macierzyństwa w trybie administracyjnym (zwykłym)	252
8.2.1.2. Sądowe ustalenie macierzyństwa	253
8.2.1.3. Macierzyństwo zastępcze	254
8.2.5. Ustalenie ojcostwa	256
8.2.5.1. Uwagi wprowadzające	256
8.2.5.2. Domniemanie pochodzenia dziecka od męża matki	258
8.2.5.3. Ustalenie ojcostwa dziecka pozamałżeńskiego	261
8.2.5.3.1. Uznanie ojcostwa	261
8.2.5.3.1.1. Uznanie ojcostwa „zwykłe”	263
8.2.5.3.1.2. Uznanie ojcostwa z art. 75 ¹ k.r.o.	266
8.2.5.3.2. Sądowe ustalenie ojcostwa	268
Wzór pozwu o ustalenie ojcostwa, alimenty i roszczenia z nim związane	271
8.3. Zaprzeczenie macierzyństwa i ojcostwa oraz ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa	274
8.3.1. Uwagi wstępne	274
8.3.2. Zaprzeczenie macierzyństwa	280
8.3.3. Zaprzeczenie ojcostwa	282
8.3.4. Ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa	284
8.4. Ubezłasnowolnienie całkowite lub choroba psychiczna a terminy do wytaczania powództw	287
8.5. Wzory dokumentów	288
8.5.1. Protokół uznania ojcostwa „zwykły” (Dz.U. z 2020 r. poz. 698, załącznik 18, część I–III)	288
8.5.2. Protokół uznania ojcostwa z art. 75 ¹ k.r.o. (Dz.U. z 2020 r. poz. 698, załącznik 18, część IV)	294

Rozdział 9

Władza rodzicielska	299
9.1. Zagadnienia wprowadzające	300
9.2. Władza rodzicielska jako stosunek zależny	302
9.3. Moment powstania władzy rodzicielskiej	304
9.3.1. Zagadnienia wstępne	304
9.3.2. Pogląd opowiadający się za brakiem władzy rodzicielskiej wobec nasciturusa	304
9.3.3. Pogląd opowiadający się za objęciem nasciturusa władzą rodzicielską	305
9.4. Czas trwania władzy rodzicielskiej	308
9.5. Podmioty sprawujące władzę rodzicielską	308
9.6. Treść władzy rodzicielskiej	310
9.6.1. Zagadnienia wstępne	310
9.6.2. Piecza nad osobą dziecka	311
9.6.3. Piecza nad majątkiem dziecka	313
9.6.4. Reprezentacja dziecka	315

9.7. Wykonywanie władzy rodzicielskiej	318
9.8. Ustanie władzy rodzicielskiej oraz jej modyfikacje	322
9.8.1. Zagadnienia wstępne	322
9.8.2. Pozbawienie władzy rodzicielskiej	323
9.8.3. Zawieszenie władzy rodzicielskiej	323
9.8.4. Ograniczenie władzy rodzicielskiej	324
9.8.4.1. Zagadnienia wstępne	324
9.8.4.2. Ograniczenie władzy rodzicielskiej z powodu rozłączenia rodziców	324
9.8.4.3. Ograniczenie władzy rodzicielskiej na podstawie art. 109 k.r.o.	327
9.8.4.4. Ograniczenie władzy rodzicielskiej na podstawie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich	328
9.8.4.5. Wzór wniosku o ograniczenie władzy rodzicielskiej na podstawie art. 109 k.r.o.	329
9.8.4.6. Wzór wniosku o ograniczenie władzy rodzicielskiej na podstawie art. 107 k.r.o.	330
9.9. Prawa i obowiązki pomiędzy rodzicami a dzieckiem niezależne od władzy rodzicielskiej	331
9.10. Władza rodzicielska a piecza naprzemienna	334

Rozdział 10

Prawo do kontaktów	339
10.1. Zagadnienia wstępne	339
10.2. Relacje między władzą rodzicielską a prawem i obowiązkiem utrzymywania kontaktów z dzieckiem	340
10.3. Zakres podmiotowy	341
10.4. Zakres przedmiotowy	344
10.5. Ingerencja w prawo i obowiązek utrzymywania kontaktów z dzieckiem	345
10.5.1. Ograniczenie prawa i obowiązku utrzymywania kontaktów z dzieckiem	345
10.5.2. Zakaz utrzymywania kontaktów z dzieckiem	346
10.5.3. Zobowiązanie rodziców do określonego postępowania	346
10.6. Niewykonywanie prawa i obowiązku utrzymywania kontaktów z dzieckiem	347
10.6.1. Uwagi wstępne	347
10.6.2. Sankcje za niewykonywanie prawa i obowiązku kontaktów	347
10.6.3. Wniosek o ustalenie kontaktów z dzieckiem	352
10.6.4. Wniosek o zagrożenie nakazaniem zapłaty sumy pieniężnej za niewykonywanie obowiązków wynikających z orzeczenia w przedmiocie kontaktów z dzieckiem	354

Rozdział 11

Wspieranie rodziny i system pieczy zastępczej	357
11.1. Zagadnienia wstępne	358
11.2. Wspieranie rodziny	359
11.3. Piecza zastępcza	363
11.3.1. Uwagi wstępne	363
11.3.2. Zasady i cele pieczy zastępczej	364
11.3.3. Piecza podzielona	367

11.3.4. Formy pieczy zastępczej	370
11.3.4.1. Uwagi wstępne	370
11.3.4.2. Piecza zastępcza rodzinna	371
11.3.4.3. Piecza zastępcza instytucjonalna	374
Rozdział 12	
Przysposobienie	377
12.1. Zagadnienia wstępne	377
12.2. Przesłanki przysposobienia	378
12.2.1. Uwagi wstępne	378
12.2.2. Przesłanki dotyczące przysposobianego	380
12.2.2.1. Małoletność przysposobionego	380
12.2.2.2. Pozostawanie przysposobionego przy życiu	380
12.2.2.3. Zgoda albo wysłuchanie przysposobionego	381
12.2.3. Przesłanki dotyczące przysposabiających	382
12.2.3.1. Pełna zdolność do czynności prawnych	382
12.2.3.2. Odpowiednie kwalifikacje osobiste przysposabiającego	382
12.2.3.3. Uzyskanie świadectwa ukończenia szkolenia w ośrodku adopcyjnym	384
12.2.3.4. Odpowiednia różnica wieku między przysposabiającym a przysposobionym	384
12.2.3.5. Zgoda przysposabiających (złożenie wniosku o przysposobienie)	385
12.2.3.6. Pozostawanie przysposabiających przy życiu	385
12.2.3.7. Odbycie tzw. okresu preadopcyjnego	386
12.2.4. Przesłanki dotyczące innych osób	387
12.2.4.1. Uwagi wstępne	387
12.2.4.2. Zgoda rodziców dziecka	387
12.2.4.2.1. Zgoda „zwykła” na przysposobienie	387
12.2.4.2.2. Zgoda „zwykła” na przysposobienie a przysposobienie ze wskazaniem	388
12.2.4.2.3. Zgoda blankietowa	391
12.2.4.2.4. Upływ tzw. okresu karencji	392
12.2.4.3. Zgoda małżonka przysposabiającego	392
12.2.4.4. Zgoda opiekuna	393
12.3. Rodzaje przysposobienia	393
12.3.1. Uwagi wstępne	393
12.3.2. Podmiotowe rodzaje przysposobienia	394
12.3.2. Przedmiotowe rodzaje przysposobienia	397
12.3.2.1. Przysposobienie pełne	397
12.3.2.2. Przysposobienie całkowite (anonimowe)	403
12.3.2.3. Przysposobienie niepełne	404
12.3.2.4. Przysposobienie zagraniczne	406
12.4. Procedura przysposobienia	410
12.4.1. Uwagi wstępne	410
12.4.2. Udział ośrodka adopcyjnego	411
12.4.3. Postępowanie przed sądem opiekuńczym	414

12.4.4. Etap przed urzędem stanu cywilnego	416
12.4.4.1. Wzór odpisu zupełnego aktu urodzenia w razie braku sporządzenia nowego aktu urodzenia po przysposobieniu dziecka (przykład)	418
12.4.4.2. Wzór odpisu zupełnego aktu urodzenia w razie sporządzenia nowego aktu urodzenia po przysposobieniu dziecka (przykład)	420
12.5. Tajemnica przysposobienia	422
12.6. Ustanie przysposobienia	424
12.6.1. Uwagi wstępne	424
12.6.2. Rozwiązanie przysposobienia	425

Rozdział 13

Alimenty	429
13.1. Zagadnienia wstępne	429
13.2. Źródła stosunku alimentacyjnego	431
13.3. Stosunek alimentacyjny potencjalny i konkretny	433
13.4. Formy wykonywania obowiązku alimentacyjnego	435
13.5. Cechy obowiązku alimentacyjnego	436
13.6. Alimenty a inne źródła utrzymania	441
13.7. Kolejność obowiązku alimentacyjnego	442
13.8. Roszczenia regresowe	447
13.9. Przesłanki i zakres obowiązku i roszczenia alimentacyjnego	448
13.9.1. Zagadnienia wstępne	448
13.9.2. Przesłanki i zakres obowiązku alimentacyjnego po stronie uprawnionej	449
13.9.3. Przesłanki i zakres obowiązku alimentacyjnego po stronie zobowiązanej	452
13.10. Wysokość świadczenia alimentacyjnego na przykładzie alimentów na dziecko	454
13.11. Obowiązki ojca dziecka pozamałżeńskiego wobec ciężarnej matki	457
13.12. Alimentacja pomiędzy ojczymem lub macochą a pasierbem	461
13.12.1. Zagadnienia wstępne	461
13.12.2. Alimentacja pasierba w trakcie trwania małżeństwa	461
13.12.3. Alimentacja pasierba po ustaniu małżeństwa	465
13.12.4. Alimentacja ojczyma (lub macochy) przez pasierba	467
13.13. Pozew o alimenty	468
13.14. Postępowanie wobec dłużników alimentacyjnych	471
13.14.1. Zagadnienia wstępne	471
13.14.2. Prawomocność wyroku alimentacyjnego	471
13.14.3. Wyrok alimentacyjny jako tytuł egzekucyjny	473
13.14.4. Bezskuteczność egzekucji jako warunek postępowania wobec dłużnika alimentacyjnego	474
13.14.5. Rola funduszu alimentacyjnego w pomocy osobom uprawnionym do alimentów	477

Rozdział 14

Opieka prawna i kuratela	481
14.1. Postacie opieki	481
14.2. Charakter prawny i funkcje opieki prawnej	483
14.3. Zasady rządzące opieką prawną	484
14.4. Sytuacje faktyczne uzasadniające ustanowienie opieki prawnej	486
14.5. Dobór kandydata na pełnienie funkcji opiekuna prawnego	488
14.6. Ustanowienie opieki, powołanie opiekuna i objęcie opieki	490
14.7. Sprawowanie opieki prawnej	491
14.8. Zwolnienie opiekuna i ustanie opieki	493
14.9. Kuratela w polskim systemie prawa	494
Bibliografia	501